

## EGYVELEG.

**A budapesti volapük.** Egy fővárosi tanító írja a következőket: Annak az illusztrálására, hogy miféle népséggel van a kültelki iskolák tanítóinak dolga, alább egy szógyűjteményt közlök, amelyből igen-igen sok tanulságot lehet levonni. Legjobban kidomborodik belőle az, hogy milyen keserves dolog a kültelkek népségét megmagyarosítani. Ott, ahol a német, tót, cseh az érintkezés rendes nyelve, aztán hozzá jön még az iskolában tanult magyar is: ott keletkezik az a zagyalék, amelyet minden beszélni tudó gyerek hat éves korától kezdve mindvégig beszél. Nem hogy egyik-másik (ritka) magyar segitené a többit abban a nehéz munkában, hogy mindenféleképpen magyarok legyenek, hanem amazok rontják el pocsék nyelvükkel emezeket is. Hogy pedig iskolába járnak a gyerekek, bizonyítja az, hogy iskolára, iskolai dolgokra elég sok kifejezésük van. De mégsem annyi, mint a rendőrségre és a vele kapcsolatos fogalmakra. Jeléül annak, hogy elégszer kerülnek összeütközésbe az igazsággal. Elég változatos a pénz szótára is, de a dohányzás dolgainak is elég szép hely jutott. Különben tessék élvezni:

dosi, suli:iskola; jelző:ötös; tancsi:tanuló; lérés, léri:tanító; igi:igazgató; András, kiber, kéz, zsaru, saru:rendőr; vizesattantó:rendőrellenőr; róka, felhő, szivárvány azt jelenti, hogy közelben jel-

szalagos rendőr áll *posztón*; kurko, tragyi: kis gyermek; stárc: nagyob-  
 bacska gyerek; kecsőj, mákőj, cipőj, hébőj: lopj; simlizz, farój:  
 szaladj; fráz, pécs, pacs, tasni: pofon; hirigőlni: verekedni; grahój:  
 szúrj; grás: szúrás; smirőj: csapd be; zánzol: ablakot tör; csengő,  
 krumpli: óra; maszlag: hazugság; muriz: beszél, morog; dukkój, pik-  
 kőj: adj; besittölnek: bezárnak; ego cinkőd: ne mondd meg; kakas:  
 éjjeli őr; stuj: vigyázz; fasszólnak: megfognak; passzol: elád; mősze-  
 rol: megmond; hurrá: fussunk; lila: oda nézz; engliz, fázik: fél; zic-  
 cöl: ül (börtönben); ikrizz: menj el; szokkol, gukkol: néz; gusztáj:  
 nézz; kumm: gyere; gáncsój: buktass; durmój: aludjál; zabál: eszik;  
 öreg?: jössz?; fiatal: nem; ego: ne; doj, daci, vas: jó; réz: rossz;  
 gilt: igen; klek: igaz; píti: kicsi; caaz: haza; gripi: mérges; hip-hip-  
 hurrá: éljen!; észli: van; zihér: bizonyos; bajzás, bazi: nagy; batri:  
 barak; halle: szoba; grund: telek; foci, futi: football; spac, spagyi:  
 veréb; cáf, cemberi: gomb; papek: bot; pörcei: töpörtő; muki: helyi-  
 érdekű vonat; ejzni: vas; kostyo, csongajt: csont; csoli: csupasz  
 veréb; hundi, bölí: kutya; bugyli, gátli: kés; klabá, máro, marci:  
 kenyér; gardesz, glacs, kobs: kocs; gojzi, goj: golyó; szusz: levegő;  
 gám: kő; klézi: üveg golyó; csigi: csiga (fából); szidi: cilinder; poling:  
 lapda; snölli: zsebkendő; tupsi: galamb; kori: kocsonya; balek: számár;  
 cakli: gumpipuska; zsbaj: zsidópiac; Duncsi: Duna; bádizni, kupa-  
 tyolni: fűrődni; ceféz: gomboz; ibériász: tél; cidder: hideg; slidi:  
 szánkó; karspi: cipő; knieprád: térdben szűk, alul bő nadrág; hojz:  
 nadrág; butri: csizma; bré: sapka; sisak: kalap; geiszt: pálinka; siker:  
 részeg; buger: paraszt; csuri: úr; zregyő: öreg ember; titusz: fej;  
 dadi: papa; nyanyi, mámi: mama; kályi: szerető (lány); mandóv,  
 műnyi, mani: ember; grepsz: tót; judi: zsidó; fluzi: cigaretta-papiros;  
 rejbli: gyújtó; dohi: dohány; pipsi: pipa; spicli: szipka; cugg: szip-  
 pantás; spuki, stáb, spáng, cigi: cigarette; máz: fillér; graud, púpos  
 pongrác: krajcár; flekk: tíz forintos; doci: ötös; zé: hús filléres;  
 súz: hatos; zef, fila: forint; leves: pénz; kroncsi: korona.

Ennyit tudtam a lefolyt iskolaév alatt összegyűjteni. Bár nagyon sok érdekes dolognak jön így az ember tudomására, bár sok érthetetlen tettük, beszédjük válik érthetővé és sok huncutságuknak találhatjuk meg a rugóját: még se érzek valami nagy kedvet a további gyűjtésre, mert tökéletesen kétségbe kell esnie a szegény tanítónak, amikor látja, hogy milyen pipákat kell a magyar nyelvtan rejtelmes berkeibe bevezetnie. Inkább nem ismerem meg tökéletesen a *csibész-nyelv*-et, csak el ne veszítsem kedvemet a tanítástól. Annyit jegyzek még meg, hogy ezt a dolgot némiképpen az iskolában egyik gyerektől elkobzott levél ismertette meg velem, amely leveleket egyik fiú *atyja* küldött egy másik jóféle *magánzó*-nak, aki *ziccöl*.

(1901. VI. 14.)

ESTI UJSÁG.

Tessék élvezni! — ezzel mutatja be az elkeseredett fővárosi tanító az *Esti Ujság* közönségének a budapesti volapüköt. Hát én élveztem is. Mert én a tanító úr nézetével szemben azt látom belőle, hogy a magyar népies nyelv, főleg a túladunai, diadalmasan betört

a fővárosba, és lassankint átalakítja a külvárosiak beszédét. Erre vallanak ezek a, nem tudom miért, indexre tett jó magyar népies szavak: farój: szaladj; maszlag: hazugság; csengő: óra; gáncsolj: buktass; fázik: fél; zabál: eszik; pörcei (pörc): tőpörtő; marci: kenyér; szusz: levegő; tupsi (tubából kicsinyítve): galamb; sisak: kalap stb. Egyik-másik ellen lehet kifogás az ízlés, de nem a magyar nyelv szempontjából. De vajjon nem magyar gondolkozásra vall-e, hogy a football-t *futi*-ra magyarosítja a külváros? Miért baj ez? Vagy hogy a zsidópiacot *zsibaj*-ra? Az pedig, hogy az éjjeli baktert *kakas*-nak csúfolja, nyilván falusi eredet, mert a bakter is hajnalban kukorékol. De itt a bugyli: kés; buger (vagy bugris): paraszt — a Dunántúl minden részében elterjedt két szó. Nincs abban semmi hiba, nyelvi szempontból, hogy a rendőrt a külvárosi gyerek rókának, felhőnek, szivárványnak csúfolja, a népies nyelv még egyéb csúfzóval is illette azelőtt a pandurt, zsandárt s illeti most a csendőrt, mezőőrt, baktert. Elég az, hogy jó magyar szavak. De úgy látszik, különösen az bántja tanító urat, hogy a külvárosi gyerek a szavakat németesen kicsinyíti (igi: igazgató, cigi: cigarett, dohi: dohány stb.), mert a német beszél így: Weibi, Médi, Mitzi stb. Igen ám, de az *i* végezettel való kicsinyítés megvan a magyarban is; ime: boci, bari, tubi, Peti, Jancsi, Pisti, Biri, stb. továbbá ugribugri, csipi-csupi, kipi-kopi stb. hangutánzó és trefás szavak. Hát biz ez sem hiba. Igaz, baj, hogy a felsorolt példák fele német vagy tót szó, de édes Istenem, hiszen ilyenekkel tele van a magyar népnyelv is, kivált a túladunai. Hát ahhoz mit szól a tisztelt tanító úr, hogy például a szegedi nép, az alföldi tősgyökeres szegedi nép a halászt *fishér*-nek, a hajóácsot *super*-nek mondja s az úri osztály a vendéglőben *bumzert* kér, mikor egy liter buckait kíván. Mi csodálni való van azon, hogy a főváros népe, melynek zöme csak az imént magyarosodott meg, idegen szót, jóval több, sőt kellemetlenül sok idegen szót használ? Eléggé vigasztaló, hogy amint a példák mutatják, a magyar népies nyelv már sikerrel dolgozik a külvárosiak zagyvalék beszédében is. A fővárosi tanító urak ne keseredjenek el azon, amin nincs keseregni való, hanem igyekezzenek megismerni azt, amit a bevándorló magyar nép hozott a fővárosba, ne üldözzék, hanem inkább támogassák. Az idegen szavakat s főleg a mondat-szövegszerű germanizmusokat irtsák, de kegyelmezzenek annak, ami magyar és népies!

(1901. VI. 16.)

ESTI ÚJSÁG.